

УДК 94(477):323.15(=162.1):061.2 "1991/2014"(043.3)  
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2022.151.4>

В. Ількович, асп.  
e-mail: [vika22ilkovych@gmail.com](mailto:vika22ilkovych@gmail.com)  
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3813-9051>  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

## ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ У 1991–2014 РОКАХ

*Проаналізовано типи видань польських громадських культурних організацій і товариств в Україні й основні показники їхньої діяльності. Розглянуто всеукраїнські та регіональні часописи польської меншини в Україні. Досліджено та наведено перелік найбільших і найпоширеніших зареєстрованих регулярних і нерегулярних часописів, що видавали або видають польські об'єднання в Україні з 1991 по 2014 рр. Проаналізовано започаткування впродовж зазначеного періоду польськими громадськими організаціями понад 20 газет і журналів, які видавали на всій території України. Найбільшими з них були: "Dziennik Kijowski", "Gazeta Lwowska", "Biuletyn Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie", що із 2008 р. має назву "Nasze Drogі" та "Kurier Galicyjski". Аналізуючи їх, можна зауважити, що найпоширенішими в них були теми релігійних і національних свят, висвітлення основних подій і заходів проведених українськими поляками, а також звіти й інформування про діяльність організацій. У дод. 1 подано найбільші регулярні та нерегулярні видання досліджуваного періоду.*

**Ключові слова:** польські організації, Україна, етнічна спільнота, Полонія, видавнича діяльність, культурні організації.

**Постановка проблеми.** Поляки на сучасному етапі належать до такого типу національних меншин, які, попри штучні та природні асиміляційні процеси, на гідному рівні зберігають свою самобутність, яку окремі дослідники йменують польськістю.

Важливим інструментом взаємозбагачення та єднання, починаючи з періоду здобуття незалежності Україною, можемо називати національну полонійну пресу. Активно працюючи для розвитку власної видавничої справи, польська спільнота за підтримки громадських організацій, товариств та об'єднань охопила територію майже всіх областей України й не обмежувалася лише проблемами Полонії.

**Аналіз джерел і літератури.** В основі джерельної бази дослідження польські друковані видання в Україні та онлайн-ресурси польських громадських організацій. На 2014 р. існувало понад 20 таких газет і журналів. Зокрема: "Dziennik Kijowski" [8], "Nasze Drogі" [9, 10], "Mozaika Berdyczowska" [11], "Gazeta Lwowska", "Z grodu Rewery", "Credo", "Mozaika Berdyczowska", "Harczerz Kresów", "Krvnica", "Głos Nauczyciela", "Słowo wśród nas", "Polacy Donbasu" [15], "Polonia Charkowa" [12], "Gazeta Polska" [16], "Wieści Polonijne", "Krakowianka", "Żródło", "Gazeta Polska Bukowiny", "Monitor Wołyński" [22], "Tęcza Żytomierszczyzny" [24]. Зазначені часописи мають характер переважно не науково осмислених, а радше першоджерела, що надає інформацію, необхідну для опрацювання фактажу. Важливим лишаються питання "Як пишуть?" та "Хто пише?". Отримуємо такі відповіді завдяки внутрішній і зовнішній критиці джерел у ході дослідження. Саме завдяки такій періодиці дізнаємося про життя польської меншини України та про події в Польщі. Проблемаю цих джерел стало те, що не завжди в архівах і відкритих базах можна отримати таку інформацію.

Література, покладена в основу пропонованого дослідження є переважно загальною та характеризується дослідженням польської меншини загалом, але не вузькоспеціалізованою. Характеристики розвитку Полонії України у своїх роботах надають, зокрема, О. Калакура [1, 3], А. Бонусяк [4], М. Кальчинський [5], О. Буравський [17], Н. Завітневич, В. Гаждан, С. Рудницький, А. Гарбарук, О. Казмірчук [2], О. Пашинська [6] у своїх статтях торкалися питань видавничої сфери певних регіонів. Процеси національних меншин в Україні

розкривали у своїх працях А. Гедьо [14] й А. Шайхатдінов. Отже, вчені зазначену тему розкривали не повністю та розглядали поверхнево або в ключі розвитку певної території держави.

**Постановка завдання.** Ураховуючи, що польські культурні об'єднання й організації поширювали інформацію про свою діяльність і сповіщали про важливі дати та події у житті Полонії через газети й журнали, завданням пропонованої статті є:

- всебічно охарактеризувати видавничу діяльність польських громадських організацій і динаміку комунікаційних напрямів розвитку польських громадських культурних організацій в Україні з 1991 р. по 2014 рр.,
- з'ясувати особливості та специфіку діяльності польських громадських організацій у питаннях розвитку польськомовних ЗМІ для популяризації польської культури за участі польських громадських культурних організацій.

**Виклад основного матеріалу.** Польська меншина та громадські організації, що її репрезентують, представлені у всіх областях України й Автономній Республіці Крим, але переважно у традиційних районах розселення: Волинь, Галичина, Полісся, Поділля, Київ і Київщина. Потрібно зауважити, що значна кількість поляків залишалася на Півдні України: в Херсонській, Одеській, Миколаївській областях та у Криму, представлено польську меншину також у промислових регіонах: на Дніпровщині, Донеччині, Запоріжжі та Харківщині, регіонах, які найбільше піддалися зросійщенню, що негативно позначається на самобутності й самоідентифікації представників польської людності тут [1]. Зважаючи на це, закономірно, що польські культурні громадські організації намагалися засвідчити свою присутність, зокрема й займаючи певну частку інформаційного простору та поширюючи свою пресу.

Основна цільова аудиторія преси польської меншини – це люди, які цікавляться новинами в Україні та Польщі, історією та проблемами Республіки Польща. Велику роль приділено поточному стану українсько-польських взаємин, діяльності громадських організацій, справам місцевої Полонії, польської діаспори за межами України. Отже, її цільовою аудиторією стали етнічні поляки, емігранти з Польщі, науковці-полоністи, студенти та ін. Головним завданням редактори таких видань визначали зближення поляків та українців, відкриття

українцям Польщі й поляків, сприяння діалогу народів України й Польщі та руйнування стереотипів, що формувалися століттями [2].

Аналізуючи газети та журнали української Полонії, можна зазначити, що ініціаторами започаткування та розвитку видавничої справи польської меншини є добровільні громадські культурні організації та спілки, що, головним чином, об'єднували людей польського походження. Більшість із них засновано в 1990-х рр.; після проголошення незалежності України було створено сприятливі умови для утворення різноманітних товариств й об'єднань, спричинені суспільним піднесенням української спільноти та підняттям питань самобутності національних меншин на території держави. Тенденція до розвитку продовжилася у 2000-х рр., і як наслідок, на 2014 р. було утворено цілу мережу як періодичних, так і нерегулярних полонійних газет, журналів, збірників в Україні. Найактивнішим у цьому контексті став західний регіон держави та Київ.

В Україні регулярно публікували понад десяток газет і журналів та багато нерегулярних публікацій, книг, брошур. Більшість із цих джерел інформації пов'язані з конкретними польськими установами, організаціями чи товариствами. Також були представлені часописи, що видавали за сприяння католицьких громад. Видавничу діяльність часто спонсорували та керували польські підприємці. Окрім незалежних публікацій, деякі організації готували спеціальні вставки для місцевих українських журналів, інформуючи про сучасні події в польському середовищі. Такі додатки переважно видавали українською та, в деяких регіонах, російською з можливим перекладом польською мовою [3].

Республіка Польща разом із польськими підприємцями також підтримувала видавничу діяльність поляків в Україні. 2014 р. було зафіксовано 28 газет і журналів (10 з них, які видавали нерегулярно), 14 з них були профінансовані "Fundacja Pomoc Polakom na Wschodzie" [4]. Потрібно зауважити, що Fundacja проводила: підготовку фахівців для журналістики в Україні, Литві та Білорусі, редакційний штат допомагав у написанні, редагуванні та фінансуванні витрат на друк [5].

Видавничу діяльність польських об'єднань представлена в невеликій кількості. Основна проблема – недостатнє фінансування та нестача вузькоспеціалізованих кадрів. На прикладі видавничої діяльності Полонії на Житомирщині можна прослідкувати, що друкований матеріал продукують у вигляді періодики, наукових серій, монографій [6].

Розглянемо найбільші газети та журнали і зміст їхньої діяльності (Список основних видань можна побачити в дод. 1).

Одна з перших газет польської меншини, відновлена на межі 1990–1991 рр. за сприяння "Товариства польської культури Львівщини", – це "Gazeta Lwowska" ("Львівська газета"). "Gazeta Lwowska" – найстаріша польська газета на теренах сучасної України. Її було засновано 1811 р. та видавали з перервою у 1944–1990 рр., з 1990 р. газету очолювала І. Масальська. У 1990–2007 рр. газета діяла як друкований орган "Товариства польської культури Львівщини", стала головним інформаційним вісником діяльності спільноти й відомостей про життя поляків у Львові, Україні та Польщі [7]. Найперші випуски містили велику кількість публікацій про організацію, мету й особливості заснування товариства поляків у Львові, та відомості зі звітами про роботу осередка. Журналісти газети та всі, хто бажав друкуватися в ній, надавали інформацію про освіту та

польські дошкільні групи в місті, ознайомлювали з визначними для Полонії заходами, які організовувало товариство та Полонія загалом. У часописі виходили статті, присвячені життю громади в різних кутках Львівщини, а згодом і Галичини. Частина матеріалів – повідомлення про діяльність об'єднань польської меншини в Тернопільській, Івано-Франківській, Волинській областях. З червня 2007 р. газета через відсутність фінансування припинила свою діяльність. За період з 1990–2007 р. вийшло 372 її номери. Видання газети відбувалося за фінансової підтримки фундації "Fundacja Pomoc Polakom na Wschodzie". Порівняно з іншими виданнями польської меншини вона мала найбільше охоплення та тираж.

Наступною гілкою розвитку полонійної преси став спочатку додаток до "Gazety Lwowskiej" за назвою "Z grodu Rewery" [2], який друкували на території Івано-Франківщини та від початку заснування у 1990-х рр. у ньому порушували питання щодо власного друкованого органу. З 2012 р. випуск газети був припинений через відсутність фінансування польських організацій з боку польського уряду Д. Туска. Зазначена газета була основним джерелом інформації для Полонії на території Івано-Франківської обл.

Однією з найважливіших і найвпливовіших газет сучасної Полонії став "Dziennik Kijowski" ("Київський щоденник"). Засновано газету 1906 р. у Києві В. Грохольським. Від початку існування вона дотримувалася національно-демократичного спрямування [8]. Газета відновила свою діяльність з 1992 р. за ініціативи "Спілки поляків України". Починаючи з 1994 р., її видавали за фінансової підтримки Польщі й України, головним чином як видання польської національної меншини України. Газета виходила двічі на місяць польською мовою. З 1994 р. по 2004 р. її друкували як додаток до газети "Голос України". На 2014 р. фіксувався наклад близько 5 тис. примірників. Головний редактор видання з 1993 р. – С. Пантелюк. Видання висвітлювало всі сторони життя Полонії в Україні: історія Полонії України, поточні події Республіки Польща, польсько-українські відносини, проблеми польської меншини, проблеми інших національних меншин в Україні. "Dziennik Kijowski" розповсюджувався не лише в Україні, а і в Польщі та серед польської світової діаспори, що ставить її на перші місця за впливом на українську полонію, конкуруючи лише з виданнями Федерації польських організацій в Україні (ФПОНУ).

Перший випуск журналу "Biuletyn Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie" ("Вісник Федерації польських організацій на Україні") з'явився на початку 1994 р. під номером "0" і став друкованим органом "Федерації польських організацій на Україні". Вісник виходив щокварталу [9]. Через великий, але нерегулярний обсяг інформації його видавали несистематично, але це компенсувалося обсягом у понад 40 сторінок. Із 2008 р. журнал почав виходити раз на два місяці за назвою "Nasze Drogi". Головний редактор – Т. Дуткевич.

Е. Хмільова, президент Федерації, під час створення часопису зауважувала, що "Вісник" планує допомагати польським організаціям ближче познайомитися й обмінюватися інформацією щодо української Полонії.

Редакторська група, знаючи структуру та специфіку розподілу поляків в Україні, як загальнонаціональна громадська організація намагалася всебічного інформувати про розвиток різних регіонів і населених пунктів, де поляки є корінними жителями.

Інформація, що надходила з багатьох центрів, стала основою журналу для репрезентації життя поляків в Україні. "Nasze Drogі" містив інформацію про діяльність Правління ФПОНУ, зміст підписаних документів, заяв, інформацію про різні сфери життя Полонії у всіх кутках України [10] новини про відносини між різними народами України, події культури й історію відомих поляків, що народилися та виросли в Україні. Завдяки зовнішній підтримці редакція видала також кілька книг [9].

"Mozaika Berdyczowska" ("Бердичівська мозаїка") – періодичне видання польської громади, засноване у грудні 1994 р., виходило у Бердичеві за сприяння Ради Бердичівського відділення "Спілки поляків України". "Mozaika" була вперше опублікована як додаток газети "Земля Бердичівська" та спочатку виходила щоквартально. Перші номери були створені у Бердичеві та Варшаві – у редакції "Rzeczpospolita" [11]. Головним редактором з 1994 р. була Л. Вермінська. Основною мовою газети є польська, але також друкують статті українською мовою. Перший випуск, що вийшов 24 грудня 1994 р., був невеликим за обсягом. Опубліковані статті інформували про діяльність СПУ та його Бердичівського відділення; відомих поляків, похованих у Бердичеві, й обряди католицького Різдва. Незабаром "Mozaika Berdyczowska" стала хронікою польського відродження у Бердичеві. Газета висвітлювала поточні події в Польщі, публікувала інтерв'ю з відомими та впливовими поляками України. Значну увагу приділяли проблемам Бердичева, минулому та сьогоденню поляків, які мешкають поза межами України. Газету поширювали по різних містах та селищах Житомирської та сусідніх областей. Благодійна газета фінансово підтримувалася фондом "Pomoc Polakom na Wschodzie". Порівнюючи видання, засноване у невеликому містечку, з іншими подібними виданнями, можна зробити висновок, що "Mozaika Berdyczowska" мала більший тираж завдяки компактному проживанню поляків у цьому регіоні.

"Polonia Charkowa" ("Полонія Харкова") – газета, заснована 1999 р. за сприяння Харківського товариства польської культури. Це перше в південно-східній Україні періодичне видання польської меншини [12]. Публікації у газеті стосуються передусім життя та творчості поляків, доля яких пов'язана із Харковом [13] та Слобожанщиною. Газета виходила один раз на два місяці тиражем у 1000 примірників. У ній висвітлювали питання римо-католицької церкви, релігійних звичаїв та обрядів (товариство співпрацює з костелами регіону), новини товариства, інформацію про зустрічі, фестивалі, виставки, концерти, форуми та літературно-музичні вечори Української Полонії. Також популярною колонкою в газеті були питання, присвячені "Карті поляка". "Polonia Charkowa" – невелика газета, проте вона об'єднала навколо себе Полонію Харкова та Сум через інформування та координування про події та заходи, що відбувались у регіоні.

Газета "Polacy Donbasu" ("Поляки Донбасу"), що виходила із 2000 до 2014 р., була друкованим виданням "Товариства польської культури Донбасу". Часопис друкували нерегулярно через проблеми із фінансуванням [14]. Загальний тираж газети "Polacy Donbasu" щомісяця становив 3 тис. примірників. Працівниками газети проводилася робота з висвітлення організаційних питань польського руху, публікації звітної документації та інформації про зміни в товаристві. Газета брала участь у популяризації польської мови та культури через поширення інформації про культурні заходи Донецька й

області [15]. Із 2014 р. газета перестала виходити через бойові дії на Сході України.

"Польське наукове товариство в Житомирі" та відновлена "Gazeta Polska" ("Газета Польська") стали центром полонійної видавничої справи на Житомирщині. 2 березня 2002 р. відбулася офіційна презентація "Gazeta Polska", ідея про відновлення якої було оголошено 2001 р., а перший номер видано в лютому 2002 р. Того ж року Житомирська облдержадміністрація акредитувала видання [6]. С. Рудницький, голова "Польського наукового товариства", став засновником часопису. Головний редактор – І. Першко.

Перші тиражі виходили накладом 1000 примірників, але згодом тираж зменшили через низьку реалізацію. Обсяг газети – 4 сторінки. Видання передусім орієнтоване на польську діаспору, що мешкає на території області. "Gazeta Polska" видається двома мовами – польською й українською, один раз на тиждень. Польські організації на Житомирщині сприяли заснуванню та розвитку газети: часто на її сторінках вони висвітлюють результати своєї роботи. Поштовою до створення газети була недостатня кількість перевіреної інформації про життя Полонії та Польщі. Одне із завдань, яке визначила редакція, – руйнування стереотипів про Польщу, що було частково продиктовано геополітичними процесами. Газета містила інформацію про життя поляків в Україні, культурні події, католицькі парафії, діяльність польських організацій у регіоні, спільну історію України та Польщі, ключові події та розважальний матеріал [16]. З початку 2010-х рр. газета все більше стала висвітлювати події та зустрічі у Луцькому консульському окрузі, до якого входили Житомирська, Рівненська та Волинська обл., у зв'язку із чим редакція "Gazeta Polska" неодноразово наголошувала на ідеї зробити часопис регіональним. Аналізуючи видавничу діяльність "Польського наукового товариства", вона не обмежувалася лише випуском щотижневика. Завдяки підтримці та фінансуванню товариства було надруковано монографію О. Буравського "Поляки Волині в другій половині XIX – на початку XX ст." [17]. Роботу також підтримали Генеральне консульство Республіки Польща в Луцьку. "Польське наукове товариство в Житомирі" часто було частиною колективу, що видає серію наукових досліджень "Українська полоністика" [18], який виходить із 2004 р. та друкувався Київським національним лінгвістичним університетом (статі та дослідження публікують польською та українською мовами). Перша книга серії – "Українська полоністика". У видання ввійшли статті та наукові дослідження польських та українських науковців. Тематика праць: мистецтво, культура, біографістика, джерелознавство й історіографія. Своїми цілями журнал визначав поширення наукової та науково-популярної інформації для українських поляків і поляків закордоном [6].

"Wieści Polonijne" ("Польські новини") – це часопис, заснований 2005 р. Центром освіти та польської культури "Краків'янка" у Стаханові. Центр розпочав свою роботу 1993 р. з викладання польської мови. Часопис друкували трьома мовами: польською, російською та українською. Газета виходила щокварталу, але із 2014 р. призупинила свою діяльність. "Wieści Polonijne" можна порівняти із газетою "Polacy Donbasu" та "Kotwica", які хоча й виходили нерегулярно, проте засвідчували бажання польської меншини мати свої ЗМІ.

Починаючи із 2005 р., Миколаївське обласне "Товариство поляків" друкує польськомовну газету "Kotwica" ("Якір"), у якій інформує читачів про діяльність та життя

товариства, висвітлює події південного регіону, які пов'язані із життям та розвитком польської громади, і, традиційно для таких газет, тут можна знайти інформацію про розвиток політичного та культурного життя Польщі [19].

"Kurier Galicyjski" ("Галицький Кур'єр") починає виходити із 2007 р. на території Івано-Франківської обл. Головним редактором є М. Ровіцький. Хоча видання обмежувалось регіоном Прикарпаття, але в періодиці, окрім нарисів про місцеву польську меншину, друкували матеріали про українську Полонію із сусідніх областей, зокрема з Тернопільської та Львівської [20]. Це видання було менш поширеним, аніж "Gazeta Lwowska", але свідчило про перетворення та збільшення польськомовної преси в регіоні.

2007 р. після багаторічної перерви розпочали друкувати регіональне видання "Gazeta Polska Bukowiny" ("Польська газета Буковини"). Її перший випуск вийшов ще 1883 р. Газета заснована з ініціативи "Товариства польської культури ім. Адама Міцкевича" у Чернівцях. За сприяння керівника організації В. Струтинського було налагоджено щомісячне видання. У газеті друкували інформацію про діяльність польської меншини Чернівецької та сусідніх областей [21], про контакти Полонії з історичною батьківщиною. "Gazeta Polska Bukowiny" за своїм змістом і наповненням була подібною до "Gazeta Polska" в Житомирі. Видання планувались як регіональні, але вони виходили за межі своїх областей. Їхнє виникнення, як і більшості невеликих видань початку 2000-х рр., можна пов'язати з поліпшенням загальноекономічного стану в державі.

Ще одним виданням у східних регіонах став двомісячник "Źródło" ("Джерело"), що видається "Польсько-українським культурним об'єднанням в Маріуполі", починаючи із 2007 р. Публікації тут друкують трьома мовами: польською, українською та російською. Через польськомовні видання на Сході України польські українці пізнавали досвід євроінтеграції Республіки Польща, який міг бути корисним і для громадян України, насамперед для управлінців і політиків.

На території Волинської обл. та історичної Волині у 2009 р. почав виходити двотижневик "Monitor Wołyński" ("Волинський монітор"), створений за сприяння обласної організації "Товариства польської культури ім. Єви Фелінської". Головним редактором став В. Ваколюк, який водночас був головою згаданого товариства. "Monitor" – це 16-сторінкова газета із щомісячним додатком. Матеріали виходять українською та польською мовами. У випусках "Monitora" можна прослідкувати передісторію та моменти заснування першого об'єднання поляків у Волинській обл. [22], культурно-мистецьке життя громади, специфіку вивчення польської мови та різноманіття шкіл при товариствах на Волині та сусідніх областях. Увагу у виданні приділяли інформації щодо збереження релігійних і національних традицій польської національної спільноти, ушанування пам'яті та вивчення історії краю, підтримки з боку етнічної батьківщини та візітам перших осіб Республіки Польща на Волинь, діалогу з місцевою владою, здобуткам товариств сусідніх областей. 2011 р. редакційна рада газети підготувала й опублікувала книгу "Mój wołyński dzień" ("Мій волинський день") [23]. Видання складається зі збірки спогадів етнічних поляків, які проживали або народилися на історичній Волині. Книга містить спогади етнічних поляків, доповнені копіями документів, унікальними світлинами та віршіками з газет міжвоєнного та післявоєнного періодів. Як бачимо, кількість видань на Волині з кожним роком збільшується,

що пов'язано із близькістю кордонів з РП та розвитком самих громадських організацій у регіоні.

"Спілка поляків України" та "Житомирська обласна спілка поляків України" із 2010 р. щоквартально випускають двома мовами журнал "Tęcza Żytomierszczyzny" ("Веселка Житомирщини"). Головне завдання журналу – подання інформації про життя та проблеми існування й розвитку Полонії Житомирщини [24]. Також тут публікують науково-популярні та наукові статті з польської культури й історії історичної Волині. Аналізуючи два найбільші часописи в Житомирі – "Gazeta Polska" та "Tęcza Żytomierszczyzny", можна стверджувати: газета розрахована на широкого читача, тоді як журнал більше уваги приділяє науковим питанням.

Окремою категорією є видання релігійних громадських організацій Полонії в Україні, зокрема: "Wołanie z Wołynia" ("Дзвінок з Волині") засноване Луцькою єпархією [25], "Credo" ("Кredo"), створене 1992 р. за сприяння Кам'янець-Подільської єпархії та "Słowo wśród nas" ("Слово серед нас"), яке почало свою роботу 1999 р. завдяки діяльності Харківсько-Запорізької єпархії. Варто згадати і кварталне видання "Krvnica" ("Криниця"), що виходить з 1994 р. завдяки Ордену домініканців Києва. Ініціатор заснування – С. Пантелюк [26]. Зазначені об'єднання видають книги, займаються релігійно-соціальною періодикою, що виходить в Україні. Мета таких часописів – задокументувати новітню історію та представити актуальні проблеми Католицької церкви в Україні. До інтересів редакцій також належали становище вірян у суспільствах пострадянських країн, католицько-православні контакти, польсько-українські відносини, екуменічні зусилля, культура та досягнення філософської думки. Комунікація зі своїми читачами також відбувалася через об'єднання для проведення спільних Днів пам'яті, релігійних свят і публікації інформації, що об'єднує українську Полонію.

Аналізуючи релігійні видання, стає зрозумілим, що під час становлення та розвитку польських громадських організацій паралельно розвивається і релігійна складова Полонії, через що почав існувати запит на відповідні часописи.

Основні завдання, що ставлять перед собою дослідженні видання української Полонії, такі:

- відновлення та створення джерел поширення інформації для задоволення потреб польської меншини;
- зближення України, українських поляків та Польщі;
- розкриття України для поляків у регіональному значенні;
- пропагування ідеї європейської інтеграції;
- сприяння діалогу обох народів та руйнуванню стереотипів у суспільстві.

**Висновки.** Громадські організації Полонії декларують, що їхні основні завдання у сфері культурної діяльності – культурне відродження, пробудження самосвідомості та консолідація польської меншини України. Для досягнення поставлених цілей першочергове значення має розповсюдження інформації.

Видавнича справа – продовження культурно-просвітницької роботи польських громадських культурних організацій. Симбіоз цих напрямів діяльності через економічні та технічні особливості зазначеного періоду був найефективнішим, а отже – став дієвим інструментом досягнення мети організацій. Упродовж 1991–2014 рр. польські громадські організації створили понад 20 газет і журналів, які видавали на всій території України. У зв'язку з регіональною спеціалізацією, більшість

друкованих видань виходили на Західній і Центральній Україні. Найвідомішими з яких були: "Dziennik Kijowski", "Gazeta Lwowska", "Biuletyn Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie", що із 2008 р. мав назву "Nasze Drogi", та "Kurier Galicyjski". Найбільш обговорюваними були теми релігійних і національних свят, висвітлення основних подій і заходів, проведених українськими поляками, а також звіти й інформування про діяльність організацій. Основними факторами такого становища були високі фінансові витрати на проведення такої діяльності; недостатня кількість кадрів та технічного забезпечення.

У регіонах малої концентрації етнічних поляків організації проводили свою діяльність у найбільших містах регіону.

Завдяки просвітницькій діяльності польських громадських культурних об'єднань і товариств в Україні зросла мережа польськомовних закладів освіти різного рівня: дошкільних груп і закладів початкової з середини 2000-х рр., загальної освіти з різними формами вивчення польської мови, географії, історії, різнотипних наукових установ і культурно-освітніх товариств.

Розвиток полонійних організацій та їхніх друкованих видань у всіх регіонах України свідчив про можливість української Полонії розвивати та використовувати рідну мову і в умовах українсько-російської двомовності. Залучення до поширення через ЗМІ польської культури та мови, окрім етнічних поляків, представників інших національностей розвивало почуття толерантності та взаємоповаги до культури, мови національних меншин.

У підсумку важливо відзначити досягнення громадсько-культурних товариств та об'єднань Полонії щодо утвердження в інформаційному просторі України. Своєю присутністю в медіаполі України вони засвідчували своє бажання відроджувати, підтримувати та поширювати польськість у державі, що сприяло зміцненню добросусідських українсько-польських відносин. Своєю діяльністю Полонія України виконувала важливу для українського поліетнічного суспільства функцію толерантності, подаючи свою інформацію не лише польською, а й українською та, регіонально, російською мовами.

**Додаток 1. Газети та журнали польських громадських культурних організацій**

| №  | Назва видання                                                                                                                                             | Рік заснування/відновлення | Громадська організація, що є засновником                                                        |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1  | Gazeta Lwowska (Львівська газета)                                                                                                                         | 1991                       | Товариство польської культури Львівщини                                                         |
| 2  | Z grodu Rewery (З міста Ревери)                                                                                                                           | 1991                       | Товариство польської культури Львівщини                                                         |
| 3  | Credo (Кредо)                                                                                                                                             | 1992                       | Кам'янець-Подільська єпархія                                                                    |
| 4  | Dziennik Kijowski (Київський щоденник)                                                                                                                    | 1992                       | Польськомовний додаток до офіційного видання парламенту України "Голос України" з 1994–2004 рр. |
| 5  | Wołanie z Wołynia (Дзвінок з Волині)                                                                                                                      | 1994                       | Луцька єпархія                                                                                  |
| 6  | Krvnica (Криниця)                                                                                                                                         | 1994                       | Орден домініканців (Київ)                                                                       |
| 7  | Mozaika Berdyczowska (Бердичівська мозаїка)                                                                                                               | 1994                       | Рада Бердичівського відділення Спілки поляків України.                                          |
| 8  | Biuletyn Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie (Вісник Федерації польських організацій в Україні) Із 2008 р. має назву Nasze Drogi (Нашими дорогами) | 1994                       | Федерація польських організацій в Україні                                                       |
| 9  | Harczerz Kresów (Скаут прикордонний)                                                                                                                      | 1998                       | Польське скаутство (Львів)                                                                      |
| 10 | Głos Nauczyciela (Голос вчителя)                                                                                                                          | 1999                       | Спілка вчителів Польщі в Україні                                                                |
| 11 | Słowo wśród nas (Слово серед нас)                                                                                                                         | 1999                       | Харківсько-Запорізька єпархія                                                                   |
| 12 | Polacy Donbasu (Поляки Донбасу)                                                                                                                           | 2000                       | Товариство польської культури Донбасу                                                           |
| 13 | Polonia Charkowa (Полонія Харкова)                                                                                                                        | 1999                       | Харківське товариство польської культури                                                        |
| 14 | Gazeta Polska (Газета Польська)                                                                                                                           | 2002                       | Польське наукове товариство м. Житомира                                                         |
| 15 | Więści Polonijne (Польські новини)                                                                                                                        | 2005                       | Центр освіти та польської культури Krakowianka у Стаханові                                      |
| 16 | Kotwica (Якір)                                                                                                                                            | 2005                       | Миколаївське обласне "Товариство поляків"                                                       |
| 17 | Źródło (Джерело)                                                                                                                                          | 2007                       | Польсько-українське культурне об'єднання в Маріуполі                                            |
| 18 | Kurier Galicyjski (Галицький кур'єр)                                                                                                                      | 2007                       | СПУ                                                                                             |
| 19 | Gazeta Polska Bukowiny (Польська газета Буковини)                                                                                                         | 2008                       | Товариство польської культури ім. Адама Міцкевича (Чернівці)                                    |
| 20 | Monitor Wołyński (Волинський монітор)                                                                                                                     | 2009                       | Товариства польської культури ім. Єви Фелінської                                                |
| 21 | Tęcza Żytomierszczyzny (Веселка Житомирщини)                                                                                                              | 2010                       | Житомирська обласна спілка поляків                                                              |

#### Список використаних джерел

1. Калакура О. Я. Польськість і українськість української полонії / О. Я. Калакура // Українознавство. – 2009. – № 1. – С. 251–256.
2. Гарбарук А. С. Полонійна преса в західних областях України (1991–2016 рр.) / А. С. Гарбарук, О. А. Казмірчук // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія: Історія. – 2017. – № 25. – С. 164–168.
3. Калакура О. Я. Полонія Галичини в суспільно-політичних процесах сучасної України / О. Я. Калакура // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2014. – № 4–5. – С. 284–297.
4. Bonusiak A. Polacy w niepodległej Ukrainie : analiza strukturalno – funkcjonalna / A. Bonusiak. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2013. – 292 s.
5. Kalczyńska, M. Wybrane funkcje mediów polskich za granicą w rozwoju komunikacji społecznej na Litwie, Ukrainie, Białorusi i Łotwie / M. Kalczyńska // Łódzkie Studia Teologiczne. – 2014. – № 23, Z. 1 – S. 50.

6. Пашинська О. Видавнича діяльність Польського наукового товариства в Житомирі / О. Пашинська // Поліграфія і видавнича справа (За матеріалами документів товариства). № 42. – С. 41–44.
7. Лемко І. Поляки Львова зберігають ідентичність / І. Лемко // Поступ. – 2005. – 21 верес.
8. Jerschina A. 1000 lat między Dnieprem i Wisłą / A. Jerschina // Dziennik Kijowski. – 2008. – 10 Marca. – S. 4.
9. O nas. Nasze Drogi [Electronic source]. – Access mode: <http://naszedrogi.com.ua/pl/pages/about.htm>
10. Wierzbicka L. VII Festiwal Kultury Polskiej na Ukrainie / L. Wierzbicka // Nasze Drogi. – 2008. – № 6 (46). – S. 25–30.
11. Zubarewa W. Żeby tylko wrócić... / W. Zubarewa // Mozaika Berdyczowska. – 2011. – № 4 (99). – S. 2.
12. O nas. "Gazeta Polska" [Electronic source]. – Access mode: <http://www.polonia.kharkov.ua/uk/media-pdf.html>.
13. Kozeniaszewska I. O życiu Polonii na wschodzie Ukrainy / I. Kozeniaszewska // Polonia Charkowa. – 2000. – № 4 (4). – S. 5.

14. Гедьо А. Матеріали періодичної преси як інформаційне джерело культурного розвитку етнічних меншин Донецької області на межі XX–XXI ст. // А. Гедьо // Історичні і політологічні дослідження. – 2010. – № 1–2 (43–44). – С. 75–80.

15. Дні польської культури Донбасу // *Polacy Donbasu*. – 2001. – № 6. – С. 5–6.

16. Skąd jesteśmy? *Gazeta Polska*. – 2005. – № 23 (95). – С. 3.

17. Буравський О. Поляки Волині у другій половині XIX – на початку XX ст. / О. Буравський. – Житомир: Вид-во ЖДУ. – 2004. – С. 168.

18. Про журнал [Електронний ресурс]. Українська полоністика. – Режим доступу: <http://polonistyka.zu.edu.ua/about>.

19. Про нас [Електронний ресурс]. Towarzystwo Polaków w Nikołajewie. – Режим доступу: <http://dom-polski.mk.ua/2018/09/12/%d1%96%d1%81%d1%82%d0%be%d1%80%d1%96%d1%8f/>.

20. Kłęczńska R. 11 listopada w Polskiej szkole w Stanisławowie. / R. Kłęczńska // *Kurier Galicyjski*. – 2010. – 16–29 Listopada. – S. 6.

21. Barwy Polski we Lwowie. *Gazeta Polska Bukowiny*. – 2008. – 5 Maja. – S. 5.

22. П'ясецький В. Ювілей Луцького кафедрального костелу / В. П'ясецький // *Monitor Wołyński*. – 2014. – 24 трав. – С. 1–2.

23. Wakoluk W. Mój wołyński dzień. Wspomnienia Wołyńskie. / W. Wakoluk, N. Denysiuk // *Monitor Wołyński*. – 2001. – S. 50.

24. Pomoc z Polski. Tęcza Żytomierszczyzny. – 2011. – Styczeń – Czerwiec. – № 1–2 (2–3). – S. 4.

25. O nas [Electronic source]. Wołanie z Wołynia. – Access mode: <http://www.wolaniecom.parafia.info.pl/>.

26. Szymczuk W. Prasa mniejszości polskiej na Ukrainie / W. Szymczuk Toruń. – 2012. – S. 122–123.

#### References

1. Kalakura, O. (2009). Polishness and Ukrainianness of the Ukrainian polony. *Ukrainian Studies*. № 1. Pp. 251. [In Ukrainian]

2. Garbaruk, A., Kazmirchuk O. (2017). Polonian press in the western regions of Ukraine (1991–2016). *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky. History*. № 25. Pp. 164–168. [In Ukrainian]

3. Kalakura, O. (2014). Polonia of Galicia in the socio-political processes of modern Ukraine. *Proceedings. IPIEND them. IF Kuras NAS of Ukraine*. № 4–5. Pp. 284–297. [In Ukrainian]

4. Bonusiak, A. (2013). *Polacy w niepodległej Ukrainie. Analiza strukturalno-funkcjonalna*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. S. 193–194. [In Polish]

5. Kalczyńska, M. (2014). Wybrane funkcje mediów polskich za granicą w rozwoju komunikacji społecznej na Litwie, Ukrainie, Białorusi i Łotwie. *Łódzkie Studia Teologiczne*. № 1 (23). S. 39–50. [In Polish]

6. Pashynska, O. Publishing activity of the Polish Scientific Society in Zhytomyr. (According to the company's documents). *Printing and publishing*. № 42. S. 41–44. [In Ukrainian]

V. Ilkovych, PhD student in History,  
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

### PUBLISHING ACTIVITY OF POLISH PUBLIC CULTURAL ORGANIZATIONS IN UKRAINE IN 1991-2014

*The types of publications of Polish cultural public organizations and societies in Ukraine and the main indicators of their activity are analyzed. All-Ukrainian and regional periodicals of the Polish minority in Ukraine are studied. Due to the activities of public cultural societies and organizations of the Polish minority, they have gained a foothold in the information space of Ukraine. The paper examines and lists the most widespread and influential registered regular and irregular periodicals which were published by Polish minority organizations and societies in Ukraine from 1991 to 2014. During this period, Polish NGOs founded more than 20 newspapers and magazines published throughout the country mainly in Polish and Ukrainian languages, while Russian was used in only some regions. Appendix 1 lists the largest regular and irregular periodicals of the studied period. It is proved that the Polish-language press and the press for the Polish minority in Ukraine not only meets the needs of Polonia in information about the historical homeland, but also greatly facilitates the exchange of information among Polish communities about their own lives. The formation and establishment of the largest all-Ukrainian and regional periodicals of Polish public organizations and societies in Ukraine are analyzed. The largest of them were: "Dziennik Kijowski", "Gazeta Lwowska", "Biuletyn Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie", which since 2008 has been called "Nasze Drogi" and "Kurier Galicyjski". Analyzing them, it can be noted that the most common topics were religious and national holidays, major events and events held by Ukrainian Poles, as well as reports and information on the activities of organizations.*

**Keywords:** Polish organizations, Ukraine, ethnic community, Polonia, publishing, cultural organizations.

7. Lemko, I. (2005, September, 6). The Poles of Lviv preserve their identity. *Postup*. S. 6. [In Ukrainian]

8. Jerschina, A. (2008, Marsz, 10 ). 1000 lat między Dnieprem i Wisłą. *Dziennik Kijowski*. S. 4. [In Ukrainian]

9. O nas. *Nasze Drogi*. <http://naszedrogi.com.ua/pl/pages/about.htm>. [In Ukrainian]

10. Wierzbicka, L. (2008). VII Festiwal Kultury Polskiej na Ukrainie. *Nasze Drogi*. № 6 (46). S. 25–30. [In Ukrainian]

11. Zubarewa, W (2011, Wrzesień, 17). Żeby tylko wrócić.... *Mozaika Berdyczowska*. № 4 (99). S. 2. [In Ukrainian]

12. O nas. *Gazeta Polska*. <http://www.polonia.kharkov.ua/uk/media-pdf.html>. [In Ukrainian]

13. Kozeniaszewska, I. (2000). O życiu Polonii na wschodzie Ukrainy. *Polonia Charkowa*. № 4 (4). S. 5. [In Ukrainian]

14. Hedo, A. Materials of periodicals as an information source of cultural development of ethnic minorities of Donetsk region at the turn of the XX–XXI centuries. *Historical and political research*. № 1–2 (43–44). Pp. 75–80. [In Ukrainian]

15. Days of Polish culture of Donbass. (2001, June, 22). *Polacy Donbasu*. № 6. Pp. 5–6. [In Ukrainian]

16. Skąd jesteśmy? (2005). *Gazeta Polska*. № 23 (95). S. 3. [In Ukrainian]

17. Buravskiy, O. (2004). *Poles in Volhynia in the second half of the XIX – early XX centuries*. Zhytomyr: ZhDU Publishing House. Pp. 168. [In Ukrainian]

18. About the magazine. *Ukrainian Polish studies*. <http://polonistyka.zu.edu.ua/about>. [In Ukrainian]

19. About us. *Towarzystwo Polaków w Nikołajewie*. <http://dom-polski.mk.ua/2018/09/12/%d1%96%d1%81%d1%82%d0%be%d1%80%d1%96%d1%8f/>. [In Ukrainian]

20. Kłęczńska, R. (2010, Listopad, 16–29). 11 listopada w Polskiej szkole w Stanisławowie. *Kurier Galicyjski*. S. 6. [In Ukrainian]

21. Barwy Polski we Lwowie. (2008, Maj). *Gazeta Polska Bukowiny*. S. 5. [In Ukrainian]

22. Piasetskyi, V. (2014, Maj, 24). Anniversary of Lutsk Cathedral. *Monitor Wołyński*. S. 1–2. [In Ukrainian]

23. Wakoluk, W. (Red.), Denysiuk, N. (2001). Mój wołyński dzień. Wspomnienia Wołyńskie. Luck: *Monitor Wołyński*. S. 50. [In Ukrainian]

24. Pomoc z Polski. (2011, Styczeń–Czerwiec). *Tęcza Żytomierszczyzny*. № 1–2 (2–3). S. 4. [In Ukrainian]

25. O nas. *Wołanie z Wołynia*. <http://www.wolaniecom.parafia.info.pl/>. [In Ukrainian]

26. Szymczuk, W. (2012). *Prasa mniejszości polskiej na Ukrainie*. Toruń. S. 122–123. [In Polish].

Надійшла до редколегії 04.02.22